

Pályázati beszámoló

Art deco a pusztán

Sajó István (1896–1961) és műve című kiállítás és a kiállításhoz kapcsolódó katalógus megjelentetése

Sajó István építész Debrecenben született a millennium évében, asszimiláns zsidó polgárcsaládban. Bár Amerikában nagy karriert futott be, honvágyával küzdve mégis hazajött az alföldre, és a többnyire földszintes cívisutcák népi klasszicista polgárházai között megépítette izgalmas, tágas, korszerű art deco épületeit. Ízig-vérig debreceni volt.

Sajó István debrecenisége, a városban megmaradt épületei, a még élő tanítványai akik Sajót mesterüknek tekintő építészek, azaz a körülmények, Sajó István öröksége, és a születési és a halálozási évfordulója mind segítették a debreceni MODEM-ben létrehozott kiállítás megszületését. A kurátorok (Térey János és Szoboszlai Lilla) mintegy egy éves kutatómunkával alapozták meg azt a tárlatot, melyet végül Kocsi Olga médiaművész öntött formává. A kiállítás nem a klasszikus értelemben vett építészeti kiállítás tablókából álló sorozata lett, hanem részekből, „epizódokból” álló élettörténet, ami rögtön az elején egy idősíkkal kezdődik, mely bemutatja azokat a fontosabb állomásokat és épületeket, amik maradandóvá tették Sajó nevét.

Az alábbi egységekben mutattuk be az életművet:

- 1.) Dortmund – Steinbach professzorral
- 2.) New York és Miami – Wank Loránnal és Berzöffy Loránnal

- 3.) Visszatérés Debrecenbe
- Az izraelita hitközség bérháza

- A világ első földsánc stadionja

- A cívisváros Stefániája – villák a Nagyerdőn

4.) 1945 után készült főművek

5.) Sajtó szoba

A kiállítás igyekezett átfogó képet nyújtani az építész teljes életművéből – az amerikai hatású art deco téglá épület-együtteseitől a letisztult formavilágú, funkcionalista köz- és magánépületeiig. A megvalósult terveiről készített korabeli – több Sajó által fotografált – fényképek és az épületek jelenlegi állapotát dokumentáló fotók mellett, az építész ízesen megrajzolt szabadkézi vázlatai és tervrajzai is helyet kaptak a mintegy 300m²-es kiállító térben.

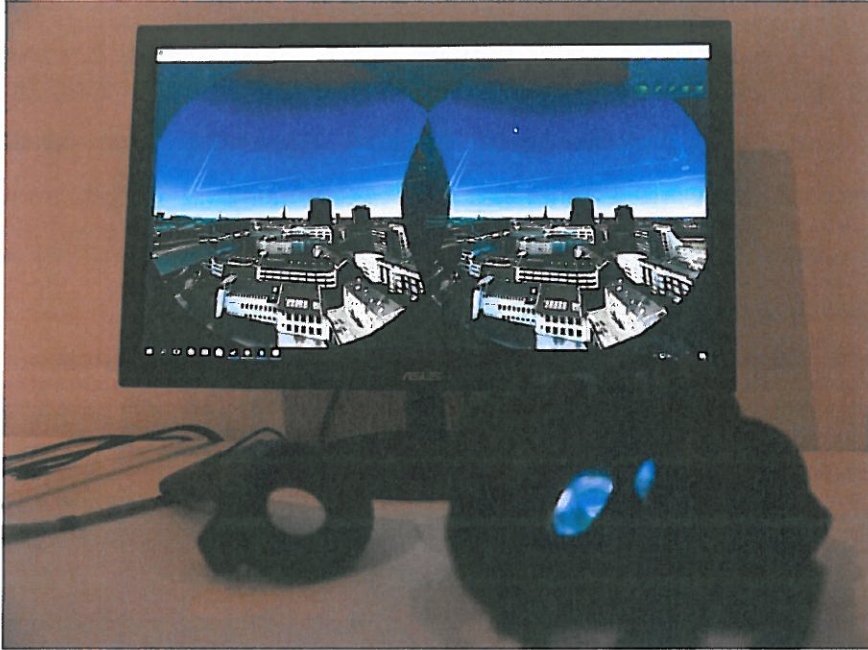
A kiállítás részeit egy-egy, az adott épületet meghatározó grafikai elem, egy-egy stilizált, mívés rajz (több mint 3 méteres plotterkivágású formák) képviselte, ezen kívül dokumentumok, fotók, tervrajzok sokasága töltötte meg a falakat, tereket. A rajzzal, mint gesztussal is arra utaltunk, hogy az építészet alkotóművészet, melyben a szellem és a termékeny szabadkézi rajzolás nélkülözhetetlen.

A kiállításhoz tartozott egy összefoglaló prezi is, amelyik bemutatta Sajó teljes életművét: benne az összes, digitálisan feldolgozott épület tervet, dokumentumot, családi archívumból származó fotót, hivatalos levelezéseket, műleírásokat, privát fotókat stb.

A tárlat egyik érdekessége Sajó István stilizált, színházi térhatású dolgozószobája, amit az általa tervezett art deco bútorokkal és tárgyakkal rendeztünk be.

A kiállítóterben virtuálisan, VR szemüvegben sétálhattunk a Sajó tervezte new yorki épületek között és megcsodálhattuk a Hatvan utcai izraelita bérház cikk-cakkos lépcsőházát. A digitális headset és a 2 db tracker segítségével virtuálisan is a helyszíneken jártak azok a látogatókat, akik fejükre vették a sisakot. A két trackerrel távoli, közeli képeket kaphattunk az épületekről, azok műves részleteiről, valamint felülnézetből is megtekinthettük az épületegyütteseket.

A Manda filmarchívum gyűjteményéből korabeli filmhíradókon feltárultak Debrecen 1930-as, 1940-es éveinek kulturális és közéleti eseményei is. Ezekkel a filmekkel igyekeztünk Sajó épületeit társadalmi kontextusba helyezni, bemutatni, hogy ebben az időben milyen közösségi, közéleti események zajlottak Debrecenben.

A kiállításhoz egy 64 oldalas kétnyelvű katalógus készült, melynek bevezetőjét és tanulmányát Térey János írta. A kurátori tárlatvezetésekén túl Bellák Gábor művészettörténész tartott vetítettképes előadást arról, hogy hogyan jelent meg az art deco a társművészetekben.

Az Art deco a pusztán című kiállítást december és február között majd' 2 ezren látták és eddig 60 darab katalógust vásároltak. Mintegy 280.000 Ft-os jegybevételen kívül a katalógusok eladásából 60.000 Ft bevétele volt a múzeumnak.

<http://nullahategy.hu/ideje-felfedeznunk-a-xx-szazad-videki-magyar-epiteszetet-is-sajo-laszlo-lanyaval-sajo-anikoval-es-unokajaval-szabo-leventevel-beszeltunk/>

<http://magyarnarancs.hu/lokal/egy-oszi-vasarnap-delutan-becsongettem-101941>

<http://epiteszforum.hu/art-deco-a-pusztan>

<http://www.naplo.hu/cimlap/2016/12/08/art-deco-a-pusztan.naplo>

<http://www.haon.hu/aki-new-yorkbol-is-hazajott/3297303>

<http://www.mucsarnok.hu/kiallitasok/kiallitasok.php?mid=PnPB09xhhCrIR9>

<https://mno.hu/grund/az-ember-aki-fazont-szabott-debrecennek-1383216>

<http://www.mediaklikk.hu/2017/01/30/ter-ido-a-magyar-art-deco-epiteszet-1-es-2-resz/>

<http://www.mucsarnok.hu/kiallitasok/kiallitasok.php?mid=PnPB09xhhCrIR9>

Sajó István építész életművének következő bemutatója a MŰCSARNOK-ban, egy más jellegű térben, április 6-án lesz. Ebben a kiállításban kevésbé a debreceniségére, mint inkább az egyetemes art deco-ra, az amerikai téglá épületeire helyezzük a hangsúlyt. A MŰCSARNOK munkatársaival közösen a hagyományos fotó és tervdokumentáción alapuló bemutatás mellett egy videofilmet is forgattunk a budapesti kiállításra a fontosabb debreceni épületekről, belső lépcsőházakról, és azokról az épületdíszekről, melyek Sajó István építészetének jellegzetes motívumai voltak. A tárlat ideje alatt a MŰCSARNOK társművészeti programokat szervez, a Déri Múzeum pedig bizományban árusítja a debreceni Sajó István katalógust.

Debrecen, 2017-03-14

Szoboszlai Lilla kurátor

